

Az orvosi hivatásról – Magyar Imre belgyógyászprofesszor emlékére

Tulassay Zsolt dr.

Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Belgyógyászati és Hematológiai Klinika, Budapest

Az *Orvosi Hetilap* Szerkesztősége felkérésére
Magyar Imre belgyógyászprofesszor (1910–1984) halálának
40. évfordulója alkalmából készített tanulmány.

A szerző írásában a 20. század legendás professzorának, Magyar Imrének emlékét idézi fel, a professzor halálának 40. évfordulóján. Bemutatja tanítómestere belgyógyászati iskolájának jellemzőit, azokat a vonásokat, amelyek évtizedeken át meghatározóvá tették a belgyógyász magatartását. A szerző leírja azokat az elvárásokat is, amelyek orvosi hivatását és gondolkodását hitelessé és etikussá teszik, és amelyek ma már nagyon hiányoznak az orvosi magatartásból. *Orv Hetil.* 2024; 165(46): 1803–1807.

Kulcsszavak: Magyar Imre professzor orvosi iskolája, az etikus orvosi magatartás és gondolkodás jellemzői

Medical profession – in memory of the legendary professor of internal medicine, Magyar Imre

The author recalls the memory of the legendary professor of the 20th century, Magyar Imre, on the 40th anniversary of the professor's death. He presents the characteristics of his teacher's school of internal medicine, the features that have determined the behavior of internists for decades. The author also describes the expectations that made his medical profession and thinking credible and ethical, and which are sorely lacking in medical behavior nowadays.

Keywords: medical school of professor Magyar Imre, characteristics of ethical medical behavior and thinking

Tulassay Z. [Medical profession – in memory of the legendary professor of internal medicine, Magyar Imre]. *Orv Hetil.* 2024; 165(46): 1803–1807.

(Beérkezett: 2024. szeptember 26.; elfogadva: 2024. október 1.)

A kiemelkedő egyéniségek akaratlanul is befolyásolják, alakítják környezetüket és a velük együtt dolgozó társak gondolkodását. Olyan közösség alakul így ki, amelyből a szellemiség, etikus gondolkodásmód, az emberi és a szakmai kapcsolatokban megnyilvánuló hitelesség a karizmával megáldott személyek körül kialakuló iskola lényeges jelei közé tartoznak. A nagy hatású személy szálfaként magasodik kortársai fölé, iskolát teremt, meghatározza a haladási irányt, az érzelmi elkötelezettséget és a fiatal nemzedék iránti felelősségérzetet. A jövőbeni nemzedékek szellemiségének kialakítása, a tapasztalat, a tudás és az értékrend továbbadása nemcsak alapja az iskola megalkotásának, hanem az írástudók felelőssége is.

Magyar Imre, a 20. század második felének kiemelkedő orvosegyénisége, akinek szellemisége évtizedeken át meghatározta az újabb orvosnemzedékek törekvésének irányát, 40 évvel ezelőtt halt meg.

Írásom tisztelgés tanítómesterem, Magyar Imre professzor emlékének, aki személyes példát mutatott igényességből, elkötelezettségből, a tudás, az értékek és a hagyomány tiszteltéből.

Magyar Imre 1965 szeptemberében foglalta el Korányi Sándor egykori tanári katedráját az akkori Budapesti Orvostudományi Egyetem I. Belklinikáján. Székfoglaló előadásában az előadóteremben megjelent orvostanhallgatóknak többek között arról szólt, hogy „az önök éle-

tének és a magam életének egy ünnepélyes és nagy jelentőségű pillanata egybeesik”.

Ennek a gondolatnak a jelentőségét a hallgatók közül valószínűleg kevesen érezték meg. Abban a szerencsében volt részem, hogy belgyógyászati tanulmányaimat Magyar Imre székfoglaló előadásával kezdtem meg, és haláláig tanítványa és munkatársa lehettem az egyetem fűvészkerti belklinikáján. A székfoglaló előadás lenyűgöző hatása volt. A hallgatók közül sokaknak valóban az orvosi hivatás megismerésének, az orvossá válás folyamatának, az orvosi gondolkodás megtapasztalásának nagy hatása, nagy jelentőségű pillanata volt.

Megmutatkozott az orvosi egyéniség sokszínűsége, a műveltség csodálatos ereje és varázsa, a klinikusi szemlélet távlatai és mindenekelőtt a professzor személyiségének lenyűgöző hatása. A pillanat sokunk számára valóban meghatározó jelentőségűnek bizonyult.

Mi tette Magyar Imre székfoglaló előadását meghatározó, máig elevenen élő élménnyé? Ünnepélyessége és a klinikusi gondolkodás távlatainak megtapasztalása. A tanszékfoglaló előadás fennkölt esemény minden résztvevő számára. A belgyógyászati tanulmányaikat megkezdő hallgatóknak pedig különösen az, hiszen ezzel kezdődik el az orvosi hivatás gyakorlása, annak a célnak, az orvossá válásnak fokozatos megvalósulása, amelyért majd sok áldozatot kell hozniuk. Az egyetemi első két tanév tapasztalatai általában nem nyújtanak katartikus élményeket. Az elméleti tárgyak – a sok tételes ismeret elsajátításának kényszerével – élményszerű új felfedezésekhez ritkán vezetnek.

A klinikai tanulmányok kezdete, a belgyógyászatnak, a medicina királynőjének bemutatkozása vonzó élményt, zsúfolt tantermet ígérő, meghatározó esemény.

Máig emlékszem az előadás kezdetére is. Az első pad-sorokban az egyetem előjárói foglaltak helyet, a beszélgetések, a terem hangulata a feszült várakozást tükrözte.

Egyszer csak az előadói tér bal oldalán nyílt az ajtó, és megjelent Magyar Imre professzor, nem fehér köpenyben, hanem kétsoros sötétkéktöltönyben, elegánsan, arcán megilletődött mosollyal, tekintetét a zsúfolt teremre emelte, és az üdvözlés után azzal folytatta, hogy „most és mindenkor azért vagyok itt, hogy a rám bízott ifjakat és ifjú nőket orvosokká segítsen”, valamint, hogy „ez a perc az önök életében és az én életemben jelentékeny változás perce, és egyben mindnyájunk számára valami újnak a kezdete is”.

Mindannyiunkat tanítványává fogadott, és tanítványival közösséget vállalt. A hallgatóság megérezte, hogy ez a perc valóban nagyszerű, és megkezdődik a három éven átívelő, az orvosi tanulmányok alapját képező, legnagyobb jelentőségű tudásanyag és gondolkodásmód megismerése, amely révén a professzorra bízott ifjak valóban a hivatásunk magaslatán álló orvosokká válhatnak.

A professzor az elméleti tárgyak tanulásánál szerzett tapasztalatainktól eltérően nemcsak a tételes tudás, a természeti törvények ismeretének fontosságát, hanem leendő hivatásunk, humánusra épülő, az emberi lélek apró rezdüléseit is figyelő, nehezen szavakba önthető lényeges vonását is hangsúlyozta. Azt mondta, hogy „amikor a beteg emberrel állunk szemben, az ismeretek birtokosát az teszi igazán orvossá, ha lelkében megértés, szeretet, lelkesedés is él, és sokat tud az ember pszichéjének birodalmáról”.

Magyar Imre Korányi Sándor egykori fűvészkerti klinikáján műhelyt, iskolát teremtett, amelynek kisugárzása tanítványai révén évtizedekre befolyásolta a hazai orvosi belgyógyászati gondolkodást. Alapjaiban folytatta nagy elődjének törekvéseit, elfogadta Korányinak az ideális belgyógyászati klinikáról vallott elképzelését, és nemcsak megvalósította azt, hanem számos új vonással, a rohamléptekkel fejlődő orvostudomány és a változó emberi kapcsolat igényeinek megfelelően fejlesztette is azt úgy, hogy az értékrend, az etikai, a morális alap változatlan igény maradt.

Arra a kérdésre, hogy melyek Magyar Imre orvosi iskolájának meghatározó vonásai, nehéz a felelet. Erre részben Magyar professzor adott választ, mondván: az orvosi műhely, az iskola megalkotásának legfontosabb jegye a tisztesség, és annak megőrzése és továbbadása.

A tanítványok megtisztelő feladata az, hogy a Magyar Imre professzor klinikai iskolájában tapasztalt szellemiséget és tisztességet megőrizzék, ápolják, és megmutassák a fiatalabb orvosnemdékeknek az orvosi hivatás és a gondolkodásmód szépségét, harmóniáját, összetettségét.

40 évvel Magyar Imre professzor halála után vajon megvalósul-e ez az orvosi eszmény? Maradt-e még néhány töredék az ideális orvosi magatartásból? Milyen orvosi gondolkodásmód segíthet abban, hogy hivatásunk ismét kiteljesedjék? Az e kérdésekre adható válaszok néhány elemét szeretném az olvasóval megosztani.

Az érettségim után nem orvos akartam lenni. A művészetek, elsősorban a zene és az irodalom iránti vonzal-

mam mindennél erősebb volt, és a jövőmet is zenei pályán képzeltem el. Magyar Imre professzor hatása és a több évtizedes klinikai gyakorlat azonban olyan világlátással ajándékozott meg, amely kárpótolt az elvesztett zenei pályáért. A világlátásnak és a gondolkodásmódnak az orvosi egészen sajátos, különleges, máshoz nem hasonlítható formája, amelyet nem ismerhet az, aki nem élte át az igazi orvossá válás katarziszát.

Az orvosi gondolkodás gazdag, sokrétű, színes, más szakmai megközelítésektől teljesen eltérő, és kialakításában két tényező a meghatározó: a hivatásérzés és az egyéniség.

A hivatásra jellemző szemléletmód befolyásolja a kihívásokra adott válaszainkat is. Kosztolányi Dezső szerint a hivatás jellemzői néhány évtized után már az arcjátékból és a mozdulatokból is kiolvashatók. A hivatás mellett azonban az egyéniség változatossága ad egyéni szint a külső hatásokra kialakuló válaszainknak.

A ma általánossá vált orvoslás azonban nagyot változott, a cselekvési mód egyre inkább személytelenné vált, a gyógyítás mikéntjét döntően irányelvek vezetik. Az orvoslás fejlődésében nyilvánvalóvá vált, hogy egy ember nem képes átfogni azt a tudáshalmazt, amely akár csak az elmúlt évtizedben ismertté vált. Ez a folyamat az utóbbi években felgyorsult. Az orvoslás széles köre szűkült és más-más szempontok mentén tagozódott. A különböző irányok olyan különleges, teljes figyelmet igénylő ismeretekre alapulnak, amelyek a szélesebb körű tájékozódást gátolják.

Szűkülő horizontú és egyre kisebb áttekintést igénylő szakmai területek alakulnak ki, a szélesebb távlatokat mérlegelő orvosi szemléletet a specializáció szűkült látóköre már nem igényli többé. Az orvos nem a beteg embert kezeli, csak egyes szerveit, és gyakran azokat sem teljeskörűen, csak egy-egy különleges beavatkozás elvégzéséig. A különböző szervek működésének kölcsönhatása, az emberi szervezet egészének, a testi és lelki egyensúlyának a megítélése egyre kevésbé témája az orvosi gondolkodásnak. Szakemberek javaslatokat fogalmaznak meg, és a beteg magára marad egy számára ismeretlen, nehezen megérthető és állandóan változó világ útvesztőjében. A specializáció szűk látóköre alapján felvetődik a kérdés, hogy a hagyományos betegközpontú orvosi szemlélet elvárása ma már nemcsak illúzió-e és egy régen letűnt értékrend ábrándja. Nemcsak szakemberekre van azonban szükségünk, hanem olyan személyiségekre, akik sajátos értékrendet képviselnek, megvalósítják az összegzésre való törekvést, és túllépnek azokon a korlátokon, amelyeket szűkebben vett érdeklődési körük határoz meg.

Az ideális orvosi magatartás jellemzői közül különösen jelentőségű a kérdések elfogulatlan és tiszta megközelítési módja, a korszerű tudás, a széles körű tapasztalat, a tisztesség és az erkölcsiség.

Az orvosi gondolkodás fontos alapja a lényeges és a lényegtelen megkülönböztetésének képessége, amelyek dialektikus viszonyt képeznek. A ma lényegesnek gon-

dolt összefüggés holnapra érvényét veszítheti, és a ma lényegtelen előtérbe kerülhet. A józan helyzetfelismerés az irányadó, amely a logikára épül.

Az orvosi gondolkodás lényeges eleme a kételkedés. Kétkednünk kell, mert tudásunk korlátozott, személyes és általános ismereteink egyaránt, és vizsgálómódszereink sem tökéletesek. Ugyanaz a jelenség különböző formában is megjelenhet, és ugyanannak a formának a háttérben különböző jelenségek is kialakulhatnak, sőt figyelmünk ébersége is változik. A kételkedés számba veszi a kóriséméhez vezető út valamennyi elágazódását, és segít abban is, hogy szükség esetén visszatérjünk a kiinduláshoz. A kóriséméhez vezető adatmozaikok pontos helyét ismernünk kell, és tudnunk kell azt is, hogy következtetéseink valóban elégséges háttérrel tárnak-e fel. „Sokat kell tanulnunk ahhoz, hogy keveset tudjunk”, mondta Montesquieu.

Fontos a kritikai készség, az önkritika és a váratlan helyzetek kezelésének készsége. Tisztában kell lennünk azzal, hogyha a felvetett kérdésre nem született igazi válasz, és a megoldás az adott helyzetben és időben nem is fog megszületni. Tudnunk kell azt is, hogy az orvosi gyakorlatban egyre több a korlát és a szabályozóelem. A képzettársítás készsége nem elégséges többé, és az ösztönös megérzés, felismerés szerepe mellékkéssé vált. Cselekedeteinket gyakran az irányelvek irányítják. Ez a rendszerezés irányába hat ugyan, az orvosi gondolkodás szárnyalását azonban korlátozza.

A mérlegelés képessége az orvosi döntéshozatal, a gondolkodás és az állásfoglalás egyik alapja. Az erőfeszítés mértékének és a kapott eredmény értékének arányát ismernünk kell. Az iránytű mindenkor a beteg érdeke. A nem megalapozott igyekezetet kerülnünk kell. A tudományos igény ugyanakkor arra ösztönöz, hogy az ismeretlenből a legtöbbet tudjuk meg, olyan adatokat gyűjtünk, amelyek a majdani összegzés fontos elemei és kiindulópontjai lehetnek. A határvonal szűk, a rossz lépés kísértése nagy, az ösvényt szegélyező mélység nem belátható.

A hosszú távú gondolkodás és a tervezés az orvosi gondolkodás egyik meghatározója. A betegség kezdeti jelei, tünetei alapján a kórisme gyakran nem állapítható meg. A kiindulási helyzet ugyanis gyakran nem típusos, a kórkép változik, fejlődik, a jellege is alakulhat, amely hosszú távú megfigyelést és gondolkodást igényel. Várni és figyelni, mondja az angol közmondás. „Akinek nincs türelme, nincs semmije” – tartja egy olasz közmondás.

A kockázatvállalás az orvosi gondolkodásnak és gyakorlatnak fontos, olykor kétélű erőnye. Alapvető feltétele a biztos tudás, a bátorság, az elszántság és az óvatosság. Liszt Ferencmondotta, hogy „ha az ember nem bátor, még óvatosságnak sem lehet elég jó”. Azért kell kockázatot vállalnunk, mert teljes biztonság semmilyen cselekedetünkben sincs, hiszen a jelek közötti kapcsolatok esetlegesek, a párhuzamos elemek elkülönítése nem mindig válik lehetségessé, az oksági kötelékek egyes tényezők

között vitathatók, az egyéni válaszok pedig változatosak és kiszámíthatatlanok.

Az orvos gondolkodásának fontos eleme a tapasztalatok felhasználása. A kóros folyamatok jelentős részének pontos szerkezetét, menetét nem ismerjük. A tapasztalat, a „láttam már hasonlót” élmény megőrzése azonban segíthet ilyen helyzetekben is a helyes út megtalálásához. Az élő szervezet működésének feltárása a szellemtörténet évezreidei során nem vált teljessé. Kérdés az, hogy a korunkban rohamosnak tartott fejlődés eredményeként egyáltalán elérhetővé válik-e valaha az élet teljességének tudományos megismerése. Az ismeretek hiányát addig azonban a tapasztalatok összegyűjtése és hasznosítása részben helyettesítheti.

A tapasztalatok jelentős részét egyéni törekvéssel és szorgalommal magunknak kell megszereznünk. Át kell élnünk helyzeteket, sorsokat, gondosan elemeznünk kell összefüggéseket, és az eredményeket saját erőfeszítésünkkel kell megfogalmaznunk ahhoz, hogy kellő tapasztalathoz jussunk. Az orvossá válás folyamata nem siettetendő, küzdelmes út, amely áldozatot, kitartást, erős akaratot egyaránt igényel.

Németh László Villámfénynél című drámájának orvos főhőse a legfőbb célként azt üzeni az ifúságnak, hogy legyen igényes. Az emberi létnek és ezen belül az orvosi gondolkodásnak is fontos jellemzője az igényesség. Igényesnek kell lennünk önmagunkkal és a környezetünkkel szemben. Igényesnek mind a gondolkodásban, mind a cselekedetekben, mind az emberi és szakmai kapcsolatokban. Az igényességnek számos összetevője közül a legfontosabb az, hogy tudásunk és erőnk szerint a legteljesebbet nyújtsuk, és annak megélése, hogy sikerhez csak az emberileg és szakmailag hibátlanul megoldott feladat vezethet.

Bízunk a sikerben, mert tudjuk azt, hogy a maradéktalanul elvégzett munka valóban sikerhez vezet. Loyolai Szent Ignác mondta, hogy úgy bízzál a sikerben, mintha az egyedül Istentől függene, és úgy dolgozzál, mintha a sikert csak kizárólag a munkád befolyásolná. Ez a bizalom a jól végzett munka örömeinek alapja.

Elszántsunk kell lennünk, mert a kitűzött célon kívül más kibontakozás nem lehetséges. Az értetlenség, az igénytelenség, a saját korlátok elleni küzdelem az elszántságnak a jele. A legreménytelenebb helyzetben is bizakodnunk kell a megoldásban. Luther Márton mondta, hogy „ha holnap elpusztulna is a világ, én ma elütem még az almafát”. A világ változik, mi is változunk, és nem lehetünk biztosak abban, hogy ismereteink a valóság teljességét képviselik.

A világ átalakulásait be kell építenünk gondolkodásunkba úgy, hogy elköteleződésünk, értékrendünk ne változzon. „Csak a búcsú pillanatában áll helyre az egyensúly” – mondta Pilinszky János. Szerénynek és alázatosnak kell lennünk. Alázatosnak, mert sokat nem tudunk, hiszen ismereteink a környező világról, annak változásairól, összetettségéről még vázlatosnak sem mondhatók.

Tudnunk kell azt is, hogy a munkánk szolgálat és nem szolgáltatás. Törekednünk kell arra, hogy mások álláspontja is érvényre juthasson. Nem mi vagyunk az egyetlen út. Gondoljunk az evangéliumi példabeszédre, amely arra tanít, hogy a vendégségben ne az első helyre ülünk, mert nálunk előkelőbb vendégek is megjelenhetnek. A világ nélkülünk is megy tovább, és ne higgyük, hogy mi vagyunk a központ. Arany János ezt így fogalmazta meg: „Nem mindig ember, aki sorsot intéz; Gyakran a bölcs is eszköz, pusztá báb; S midőn lefáradt az erőtelen kéz, a végzet tengelye harsog tovább.”

Az orvosnak műveltnnek is kell lennie. A műveltség az értelmiségi lét fontos jellemzője. A tartalma korok szerint változhat. A lényeg azonban mindig állandó: a műveltség a humánus felé fordul és a szellemi alkotások értékeire irányuló ismeret, az egyetemes kultúra képviselője és továbbadása.

Bolberitz Pál írta: „Az emberekkel foglalkozó tudományokban arra törekszünk, hogy ne elégedjünk meg a felismeréssel, amely egyébként önmagában logikus, hanem a világot az igazság mentén rendezzük be. Ha bizonyos igazságokat fölismerünk, akkor annak a megvalósítására fogunk törekedni, amely közvetlenül nem érzékelhető és nem látható ugyan, nem az élet otthonosságát vagy kényelmességét biztosítja, vagyis nem civilizáció, hanem amit kultúrának nevezünk. Létrehozunk olyan műveket, amelyek művészi vagy tudományos alkotások, illetve rendszereket, közösségeket, amelyben az emberi cselekvés a feltárt igazságok, elvek, fölismerések alapján szerveződik. Ha ezek az emberi alkotások erkölcsi értelemben nemesítőleg hatnak vissza az alkotóra, akkor megvalósulhat az emberi kultúra.”

A szellemiség elemeinek bemutatása nehéz feladat. A műveltség összetevőinek számbavétele pedig lehetetlen, mert nincs az az áttekintés, amely hiánytalan lenne. A műveltség alapjai közül kettő különösen meghatározza a gondolkodásunkat. Az egyik az anyanyelv ismerete és pontos használata. A kifejezés ereje, a szókincs gazdagsága és szépsége, az érvek logikája és az árnyalatok harmóniája az egyéniség tükröződése is. Ennek hangsúlyozása ma különösen fontos, hiszen nyelvünk fokozatosan sivárodik, és ez az orvosi nyelvre különösen jellemző. A tudomány új jelenségeinek, eszközeinek és eredményeinek leírására az elmúlt évtizedben nem minden esetben születtek szemléletes magyar kifejezések, hanem az idegen nyelvű szókészlet vált általánosan elfogadottá és a mindennapi érintkezés eszközévé.

Az élővilág új jelenségeit ismertük meg, eddig nem alkalmazott eljárások terjedtek el, amelyek elnevezésére egyszerűbbnek látszott az idegen nyelvű kifejezés átvétele és használata. Az eddig többnyire latin kifejezésmód mellé az angol meghatározások sokasága is társult, az orvosi kapcsolattartás és adatközlés sajátos keveréknnyelvét kialakítva. Orvosi nyelvünk nem fejlődött, hanem szokatlan, gyakran nehezen érthető kifejezésmód és szókincs csapdájába került. Ha új, eddig nem ismert jelenségről szólnunk, kezdeményoznünk kellene annak magyar

megjelölését is új kifejezés megalkotásával. A magyar írásmóddal a szöveg érthetőbbé, gördülékenyebbé válik, a kifejezés ereje, a szavak szépsége pedig gazdagítja nyelvünket.

A másik alap a szépirodalom és a zene ismerete, amely segít bennünket abban, hogy olyan páratlan élményekhez jussunk, amelyeket egyébként egy élet folyamán nem tudnánk átélni. A szépirodalom élettapasztalatot nyújt. Segíti a különböző helyzetek értékelését, jellemek megismerését. Az irodalmi élmények kulcsot adnak emberek, betegek, különböző lelki állapotok megismeréséhez. A zene pedig az értelem, az érzelem és a szépség szintézisének legtokéletesebb művészi formája.

Magyar Imre mondta: „Az emberi élet csak akkor teljesedhet ki, ha tágabb horizontok nyílnak ránk. Megismerjük saját szemünkkel is a világ valódi képét, a népek tarkaságát, a tájak gyönyörűségét, az ember különböző megjelenési formáit, ha részünk van a világ és az ember, valójában az egész élet szépségében, ha megismerjük az emberi szellem szakmákon kívüli nagy alkotásait, és ha szűkebb szakmánkat is tudományos és egyéb szellemi, művészi alkotások fénye és az ember belső lényének ismerete ragyogja be.”

A legfontosabb azonban az, hogy az orvosnak jó embernek kell lennie, akit tudás gazdagít, tisztesség övez és türelem tesz a közösség megbecsült tagjává. A jó ember, a jó orvos a környezetének, társainak örömet sugároz. „Senki sem tud azonban igazán örülni, ha nincs benne

szerepet” – mondta Aquinói Szent Tamás. Nemcsak az orvosi magatartásnak, hanem magának az orvosi létnek is a legfontosabb megnyilvánulása a szeretet. A tudomány elenyészik, a szeretet azonban nem szűnik meg soha. Szent Pál írta a korinthusiakhoz intézett első levelében: „ismerjem az összes titkokat és minden tudományt, ha szeretet nincs bennem, mit sem érek”.

Források

- [1] Magyar I. The internal medicine. [A belgyógyászat.] Tanszékfoglaló előadás 1965. szeptember 13-án. In: Magyar I. Kozmikus sértődés. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1968; pp. 7–24. [Hungarian]
- [2] Magyar I. Healing and literacy. [Gyógyítás és műveltség.] In: Magyar I. Behrens doktor és társai. Gondolat Kiadó, Budapest, 1980; pp. 9–23. [Hungarian]
- [3] Bolberitz P. You will be my witnesses. [Tanúim leszek.] Szent István Társulat Könyvkiadó, Budapest, 2008. [Hungarian]
- [4] Tulassay Z. The medical thinking. [Az orvosi gondolkodás.] A Magyar Tudományos Akadémia Székházának Dísztermében 2011. március 16-án elhangzott székfoglaló előadás. Magy Bel- orv Arch. 2023; 76: 5–10. [Hungarian]
- [5] Tulassay Z. Internal medicine school of professor Magyar Imre. [Magyar Imre professzor belgyógyászati iskolája.] In: Honti J. (szerk.) Magyar Imre centenáriumi emlékkönyv. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 2010; pp. 262–265. [Hungarian]
- [6] Tulassay Z. Mentality, career, mentorship: my way. Dig Dis. 2019; 37: 263–265.

(Tulassay Zsolt dr.,
e-mail: tulassay.zsolt@semmelweis.hu)

„Csak az az orvos gyógyíthat eredményesen, aki hisz munkája értelmében, híve a jónak, szépnek, igaznak, egészséges, optimista lelkivilágot alakít ki magában, kiegyensúlyozott, és nyugalma másoknak is át tudja adni.” (Magyar Imre)